

СУСПІЛЬСТВО Й СУЧАСНА СОЦІАЛЬНА ПАРАДИГМА

УДК 378. 3706

Ніколенко Л. М.

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

У сучасному українському суспільстві особливої актуальності набувають проблеми ціннісних орієнтацій молодих людей, оскільки молоде покоління, чисельність якого становить майже третину населення (32% – молодь 14 – 35 років), зростає та виховується в умовах перманентних політичних та економічних криз. Аналіз результатів соціологічного дослідження, проведеного Українським інститутом соціальних досліджень ім. О. Яременко в листопаді – грудні 2011 р., показав, що молоді люди виявляють доволі низьку довіру в стосунках з іншими людьми. Водночас у рейтингу життєвих цінностей молоді люди надають перевагу сім'ї (99,4%), друзям (94%) та змістовному проведенню вільного часу (88%) [1]. А кожна із зазначених сфер життєдіяльності потребує від людини вміння довіряти іншим, налагоджувати контакти, виявляти креативність у соціальній взаємодії.

У зв'язку з цим особливого значення набувають дослідження взаємовідносин молодої людини й соціального середовища, формування необхідних лідерських якостей для ефективного включення особи в життєдіяльність різних соціальних середовищ.

З огляду на пріоритетність у молодого покоління категорій дружби й вільного часу, на нашу думку, процес формування лідерських якостей особистості буде найбільш ефективно відбуватися через систему позааудиторної роботи вищого навчального закладу, а передусім у діяльності студентських громадських об'єднань, оскільки саме тут молода людина має змогу найповніше розкрити й реалізувати себе.

В українській науковій думці соціально-педагогічні проблеми роботи зі студентською молоддю розглядають С. Харченко, Ю. Поліщук, Г. Лактіонова, А. Капська, Л. Коваль, І. Зверева, С. Хлебнік та ін. Питання щодо соціалізації молоді досліджують С. Савченко, Н. Максимовська, О. Севастьянова, А. Куцак, О. Жоголева, А. Рижанова, С. Шашенко та ін. Російські дослідники П. Бабочкін, І. Іллінський, В. Лисовський з'ясовують пріоритетні напрями виховної роботи зі студентами. У своїх роботах А. Утехіна, В. Шишкіна вказують на те, що позааудиторна діяльність має потенціал для формування спрямованості особистості студента.

Однак дослідження діяльності студентських громадських об'єднань у соціально-педагогічному аспекті сьогодні перебуває на початковій стадії й потребує уваги науковців.

Зважаючи на викладене вище, ми ставимо завдання в цій статті виявити роль студентських громадських об'єднань у процесі соціалізації молоді шляхом усвідомлення їхнього місця в загальній системі молодіжних організацій України, визначення дефініції, особливостей та пріоритетних напрямів діяльності.

З'ясовуючи місце студентських громадських об'єднань у загальній системі молодіжних організацій України, зазначимо, що проблема дослідження молодіжних організацій у педагогіці має вагомі здобутки. Крім названих вище науковців, у цій сфері працюють І. Андрухів, А. Ареф'єв, М. Баяновська, С. Бобришов, Л. Борисова, А. Волохов, М. Головатий, В. Головенько, М. Квітков, Н. Онищенко, А. Грибцова та інші дослідники.

Проблемі розвитку й функціонування молодіжних організацій приділено увагу на державному рівні. Так, у Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» зазначено, що нова модель системи управління молодіжною сферою має бути відкритою й демократичною, а молодіжні громадські об'єднання визнають основним соціальним партнером держави у формуванні та здійсненні молодіжної політики [2].

Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» дає визначення молодіжних громадських організацій: «Молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 35 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів» [3, с. 2].

Молоді вітчизняні дослідники виявляють інтерес до феномену студентських молодіжних організацій. Тут маємо відзначити такий важливий нюанс: у науковій та довідниковій літературі поняття «організація» та «об'єднання» вживають як синонімічні. У контексті нашого дослідження доцільно буде розмежувати їх, зважаючи на вагомість цих термінів. Так, феномен «організація» має більш офіційне навантаження, передбачає наявність не лише спільних інтересів і мети, а й чіткої програми дій, статуту, обраних лідерів, налагодженої структури, дисципліни. У своїй роботі ми будемо оперувати поняттям «об'єднання», оскільки його частіше вживають у значенні єднання на ґрунті спільних поглядів та інтересів, інтеграції, згуртовування, центру для єднання, групи, гурту та є близьким для нашого наукового пошуку.

Характеризуючи в указаному контексті стан вітчизняної педагогічної думки, ми беремо до уваги позицію О. Лісовця, який у своїй роботі «Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України» наділяє студентські молодіжні організації статусом основного складника сучасного молодіжного руху, мотивуючи тим, що студентська молодь є політично активною, завжди підтримує соціальні перетворення, навіть за певних умов може бути їхньою рушійною силою; молодіжні громадські організації у своєму складі мають переважну більшість студентів; частина громадських організацій розв'язує саме студентські проблеми. У цій же роботі науковець дає таке визначення: «Студентська громадська організація – об'єднання студентів, аспірантів, молодих викладачів, метою діяльності якого є надання допомоги студентській молоді, створення механізмів реалізації студентської ініціативи, захист соціальних, економічних та інших інтересів студентства» [4].

Над розвитком духовно-творчого потенціалу молоді в студентських об'єднаннях працюють О. Донцова та О. Розказова. Вони характеризують студентське об'єднання як групу представників вищого навчального закладу або кількох, які об'єднані спільністю інтересів та мають певну організаційну структуру і здійснюють спільну діяльність, спрямовану на задоволення їхніх соціокультурних потреб [5].

З їхнім формулюванням феномену студентського об'єднання погоджуєть-

ся С. Сечка, яка досліджує особливості соціалізації молоді в студентських громадських об'єднаннях. Дослідниця зазначає, що для ефективного керівництва розвитком особистості в діяльності студентських громадських організацій необхідно враховувати особливості студентського віку [6].

Ми поділяємо її позицію й наголошуємо: роки студентства – не лише роки професійної підготовки, а й період формування світогляду, ідеалів та переконань молоді особистості; це підтверджують висновки видатних педагогів і психологів. Свого часу К. Ушинський говорив, що в студентські роки завершується період утворення окремих низок уявлень, якщо не всі вони, то значна частина їх групується в одну доволі широку мережу, щоб надати вирішальну перевагу тому чи тому уявленню в напрямі думок і характері людини [7, с. 441]. А Б. Ананьєв указував на те, що «це період найактивнішого розвитку моральних та естетичних почуттів, становлення й стабілізації характеру, і, що особливо важливо, оволодіння повним комплексом соціальних функцій дорослої людини, включаючи громадянські, суспільно-політичні, трудові» [8, с. 334].

Ознайомившись із теоретичними засадами діяльності громадських молодіжних організацій та поглядами сучасних вітчизняних науковців на феномен студентських громадських об'єднань, ми пропонуємо власну дефініцію поняття. Основою для нього служитеме тлумачення, подане в Законі України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», оскільки студенти – це молодь віком переважно від 16 – 17 до 22 – 23 років, що входить у визначений державою молодіжний вік. Але, на нашу думку, формулювання студентських громадських об'єднань повинно бути більш деталізованим і відповідати особливостям та потребам такої аудиторії.

Отже, ми визначаємо студентські громадські об'єднання як добровільні спілки студентів, метою діяльності яких є захист спільних законних інтересів у різних сферах життєдіяльності, сприяння процесу соціалізації студентської молоді, формування й розвиток соціально значущих рис особистості, задоволення її соціокультурних потреб та надання допомоги в реалізації особистісного потенціалу.

Схарактеризувати роль студентських громадських об'єднань у молодіжному оточенні, на нашу думку, неможливо без з'ясування тих специфічних особливостей, що вирізняють їх серед інших молодіжних організацій і вказують на функції, які виконують студентські об'єднання.

Під час дослідження соціально-педагогічної діяльності сучасних громадських молодіжних об'єднань України Ю. Поліщук звернув увагу на таку особливість студентських громадських об'єднань, як поєднання стилю й рис діяльності профспілкової організації із суто молодіжною, тобто прагненням до самовиховання, самореалізації, до цікавого та яскравого життя [9].

Інші дослідники з'ясували такі відмінні риси: студентські організації переймаються проблемами й захищають права тільки студентів; мають досить високий ступінь соціалізаційних можливостей; створюють сприятливе середовище, у якому молодь може максимально повно реалізувати свої творчі здібності й таланти, особистісно й професійно вдосконалюватися; студентиздійснюють діяльність лише серед студентської молоді та мають професійну або дозвілєву спрямованість [4; 5; 6]. Ми не можемо погодитися з останнім твердженням, оскільки практика й результати нашого дослідження свідчать, що діяльність студентських громадських об'єднань має ширше спрямування.

На основі здійсненого наукового пошуку ми виокремили кілька відмінностей студентських громадських об'єднань, як-от:

- студентські об'єднання менш чисельні порівняно з молодіжними;
- мотивами, що спонукають студентів до членства в об'єднаннях, постають потреба в більш активному і змістовному спілкуванні та необхідність виявити ініціативу;
- перебуваючи в студоб'єднанні, молода людина має реальну можливість набути досвіду самостійної роботи й відповідальності за її результати;
- члени студентського об'єднання мають рівні права й однаковою мірою впливають на прийняття рішень;
- атмосфера студентського об'єднання безпосередня, невимушена, дружня, сприяє вияву ініціативи;
- діяльність студентського об'єднання не завжди потребує фінансової підтримки й може ґрунтуватися лише на громадських засадах;
- не всі студентські громадські об'єднання самодостатні, а тому потребують виховання й контролю, для здійснення яких є значні можливості завдяки переважно локальному характеру їхньої діяльності у вищому навчальному закладі.

Уважаємо за необхідне зазначити, що ці відмінні риси диференціюються відповідно до конкретного студентського об'єднання й можуть спостерігатися в ньому чи не бути наявними.

Також варто наголосити на тому, що поряд із указаними відмінностями студентським громадським об'єднанням притаманні всі особливості молодіжних організацій, до складу яких вони входять.

Для нашого дослідження найбільший інтерес становлять особливості громадських молодіжних об'єднань як об'єктів соціалізації, виявлені Ю. Поліщуком:

- функціонування спілки молоді полягає в поступовому оволодінні молоддю людиною методами пізнання світу й визначення свого місця в ньому;
- громадське молодіжне об'єднання формує систему ціннісних орієнтацій особистості;
- молодіжна організація – школа життєдіяльності та творчості юнаків і дівчат, це школа людинознавства;
- морально автономна особистість, творець нового, кращого суспільства – ось хто повинен бути створений громадським молодіжним об'єднанням;
- молодіжне формування повинно виховати молоду людину, здатну творити власне життя, здатну до самовизначення;
- діяльність молодіжного об'єднання повинна бути спрямована на актуалізацію та організацію процесів самовиховання й саморозвитку своїх членів [9, с. 125].

Отже, на основі зазначених особливостей можна дійти висновку: студентське громадське об'єднання має всі можливості для того, щоб стати ефективним інститутом соціалізації, формувати особистісні якості та сприяти самоактуалізації студентської молоді.

Роль студентського громадського об'єднання також залежить від того, з якою метою його створено й у якому напрямі відбувається діяльність. Відповідно до мети діяльності дослідники розрізняють види студентських громадських об'єднань. Так, Р. Божинов розрізняє об'єднання, що презентують інтере-

си студентства, наприклад: профспілка об'єднана, де студенти мають представництво у відповідних комісіях; профспілка студентів; орган студентського самоврядування за типом парламенту, сенату, спілки тощо; фахові гуртки, студентські наукові товариства, фахові асоціації та ін.) [10].

Суттєвою для повноти здійснюваного нами аналізу є систематизація О. Лісовця, котрий серед студентських об'єднань виділяє профспілки, до яких відносить міжвузівські профспілки і профспілкові організації окремих вишів, указуючи на їхню спільну мету: розв'язання соціальних проблем студентства, захист інтересів молодих людей перед державою та адміністрацією ВНЗ; фахові студентські організації та об'єднання за інтересами, до складу яких входять і вишівські наукові товариства; органи студентського самоврядування, діяльність котрих спрямована на допомогу студентам та аспірантам у їхній науковій, професійній та громадській роботі, налагодження побуту та дозвілля студентів, захист та узгодження інтересів студентів і аспірантів з інтересами адміністрації вишів та держави; громадські студентські організації, що, на думку науковця, мають репрезентувати громадсько-політичну ініціативу студентства та відстоювати його права [4].

Найбільш ґрунтовною із проаналізованих, імовірно, є класифікація студентських об'єднань О. Донцової й О. Розказової, які виокремлюють органи студентського самоврядування (спілки, ради, виконкоми, комітети); студентські профспілки; творчі об'єднання (кіно- та фотоклуби, студентські театри, танцювальні колективи, оркестри тощо); студентські мас-медіа; національні об'єднання; спілки іноземних студентів; соціальні студентські об'єднання (психологічні та юридичні служби); спортивні об'єднання [5]. Україн важливим і цікавим видається нам твердження дослідниць про те, що студентські об'єднання постають унікальними спілками, які допомагають задовольнити різноманітні інтереси молоді та сприяють її ефективній соціалізації.

Теоретичний аналіз дослідницьких робіт щодо феномену студентських громадських об'єднань, виявлені їхні особливості та різновиди дають можливість дійти висновку: студентські громадські об'єднання виконують роль основного структурного елемента молодіжних громадських організацій України; у процесі їхнього функціонування здійснюється захист інтересів та задовольняються різнобічні потреби студентів, відбувається формування особистісних якостей; студентські громадські об'єднання мають виняткову вагу для ефективної соціалізації й самоактуалізації студентської молоді.

Наш подальший науковий пошук буде спрямовано на виявлення соціально-педагогічних умов формування особистісних якостей студентів у процесі діяльності студентських громадських об'єднань.

Література

1. Результати соціологічного дослідження «Трансформація ціннісних орієнтацій сучасної молоді України». – Режим доступу : www.uisr.org.ua/news/39.html.

2. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 16. – 166 с.

3. Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 18. – 125 с.

4. Лісовець О. В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України / О. В. Лісовець. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/19690402/sotsiologiya/studentski_organizatsiyi_ukrayini.

5. Донцова О. А. Розвиток духовно-творчого потенціалу молоді в сту-

дентських об'єднаннях / О. А. Донцова, О. А. Розказова. – Режим доступу : www.rusnauka.com/9_EISN_2007/Pedagogica/21460.doc.htm.

6. Сечка С. Особливості соціалізації студентської молоді у студентських громадських об'єднаннях / С. Сечка. – Режим доступу : <http://visnyk.com.ua/stattya/2509-osoblivosti-sotsializatsiyi-molodi-u-studentskih-gromadskih-obednannjah.html>.

7. Ушинский К. Собр. соч. : в 11 т. / К. Д. Ушинский. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1950 – Т. 4. – 1950. – 776 с.

8. Ананьев Б. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – 380 с.

9. Поліщук Ю. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Поліщук Юрій Йосипович. – Луганськ, 2006. – 429 с.

10. Божинов Р. Види студентських об'єднань у вищих навчальних закладах сучасної України / Р. Божинов. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/lipd/2009_2/34Bozhinov.htm.

* * *

Николенко Л. М. Роль студентського громадського об'єднання у процесі соціалізації молоді

У статті проаналізовано роль студентських громадських об'єднань у процесі соціалізації молоді. Особливу увагу приділено з'ясуванню дефініції, виявленню особливих рис студентських об'єднань і їхнього місця в загальній системі молодіжних організацій України; розглянуто різні підходи до класифікації студентських об'єднань відповідно до мети та пріоритетних напрямів діяльності.

Ключові слова: соціалізація, молодіжна громадська організація, студентське громадське об'єднання, позааудиторна діяльність ВНЗ.

Николенко Л. Н. Роль студенческого общественного объединения в процессе социализации молодёжи

В статье анализируется роль студенческих общественных объединений в процессе социализации молодёжи. Особое внимание обращается на определение дефиниции, выявление отличительных черт студенческих объединений и их места в системе молодёжных организаций Украины; рассматриваются различные подходы к классификации студенческих объединений в соответствии с целью и направлениями деятельности.

Ключевые слова: социализация, молодёжная общественная организация, студенческое общественное объединение, внеаудиторная деятельность вуза.

Nikolenko L. M. A Role of Student's Public Association in the Course of Youth Socialisation

The role of student's public associations in the course of youth socialisation has been analyzed in the article. The special attention is paid to definition, revealing of distinctive features of student's associations and their place in the system of the youth organisations in Ukraine; various approaches to classification of student's associations according to the purpose and ways of activity have been considered.

Key words: socialisation, youth public organisation, student's public association, out-of-class activity of high school.

Стаття надійшла до редакції 04.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.